

კომერციული ბანკების როლი და გავლენა ქართულ ეკონომიკაზე,
შედარებითი ანალიზი საერთაშორისო პრაქტიკასთან

მარიამ ებიტაშვილი

გვანცა მირგატია

ნათია ჯაფარიძე

მე-5 ჯგუფი

*სამაგისტრო ნაშრომი წარდგენილია ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის ბიზნეს
ადმინისტრირების ფაკულტეტზე საბანკო და საფინანსო საქმის მაგისტრის
აკადემიური ხარისხის მინიჭების მოთხოვნების შესაბამისად*

პროექტის ხელმძღვანელი: მაია მელიქიძე, ბიზნეს ადმინისტრირების მაგისტრი

ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი

თბილისი, 2017

სარჩევი

აბსტრაქტი	3
შესავალი	6
1. პრობლემის არსი და თემის აქტუალობა.....	6
2. სამაგისტრო ნაშრომის მიზანი და ამოცანები	8
2.1. ნაშრომის სიახლე	10
3. ნაშრომის თეორიული და პრაქტიკული დანიშნულება	10
4. კვლევის მეთოდოლოგია	11
თავი I. საქართველოს საბანკო სექტორის მიმოხილვა	12
1.1. საბანკო სექტორის ზოგადი დახასიათება	12
1.2. მსოფლიო ეკონომიკური მოვლენების ზეგავლენა საქართველოს ეკონომიკაზე..	21
თავი II. საბანკო სექტორის გავლენა ქვეყნის ეკონომიკაზე	22
2.1. საბანკო სექტორის წილი ქართულ ეკონომიკაში	22
2.2. ბანკების არასაბანკო ბიზნესები	24
2.3. საბანკო საქმიანობის რეგულაციები და მისი ეკონომიკური მნიშვნელობა	29
თავი III. საერთაშორისო საბანკო სისტემა და მისი უკუკავშირი ეკონომიკასთან	34
3.1. კვიპროსის საბანკო სექტორი, მისი თავისებურებები და პარალელი ქართულ საბანკო სექტორთან	34
3.2. აზერბაიჯანის საბანკო სექტორი, მისი თავისებურებები და პარალელი ქართულ საბანკო სექტორთან	39
3.3. შვეიცარიის საბანკო სექტორი, მისი თავისებურებები და პარალელი ქართულ საბანკო სექტორთან	42
თავი IV. კვლევა	47
4.1. კვლევის მეთოდოლოგია	47
4.1.1. ჩაღრმავებული ინტერვიუს ანალიზი	47
4.1.2. შერჩევა, ინსტრუქციები და შეზღუდვები	47
4.1.3. კვლევაში მონაწილე მხარეები	48
4.2. კვლევის შედეგები	48

4.2.1. ჩაღრმავებული ინტერვიუების ანალიზი	48
4.2.2. შემაჯამებელი მსჯელობა და დასკვნები	50
დასკვნები და რეკომენდაციები	50
გამოყენებული ლიტერატურა	54
დანართი N1 დეტალური ინფორმაცია კვლევის მონაწილეთა შესახებ.....	56
დანართი N2 კითხვარი ჩაღრმავებული ინტერვიუსთვის	57
დიაგრამების ჩამონათვალი:	
დიაგრამა N1. მომგებიანობის ზრდა კაპიტალზე 2012 და 2017 წლების შედარება	14
დიაგრამა N2. მომგებიანობის ზრდა აქტივზე 2012 და 2017 წლის შედარება	14
დიაგრამა N3. კაპიტალზე მომგებიანობის საერთაშორისო რეიტინგი	15
დიაგრამა N4. აქტივებზე მომგებიანობის საერთაშორისო რეიტინგი	15
დიაგრამა N5. ბანკების ჯამური აქტივების ცვლილება 2004-2016 წწ	16
დიაგრამა N6. 2017 წლის 30 მაისის მონაცემები. სადაზღვევო კომპანიების მიერ მოძიებული სადაზღვევო თანხა ეროვნულ ვალუტაში	27
დიაგრამა N7. ბიზნეს სესხების საპროცენტო განაკვეთის ცვლილების ტენდენცია შვეიცარიაში 2004-2016 წლებში	46
ცხრილების ჩამონათვალი :	
ცხრილი N1. ქართული ბანკების რეიტინგი აქტივების ფლობის მხრივ	17
ცხრილი N2. საქართველოში მთლიანი შიდა პროდუქტის მაჩვენებლები 2010-2016 წლებში	18
ცხრილი N3. საშუალო წლიური საპროცენტო განაკვეთები კომერციული ბანკების სესხებზე	20
ცხრილი N4. საქართველოს ეროვნული ბანკის სტრუქტურული ერთეულები	32
გრაფიკების ჩამონათვალი:	
გრაფიკი N1. წლიური ინფლაციის დონე საქართველოში	19
გრაფიკი N2. ბიზნეს სესხების საპროცენტო განაკვეთების ცვლილების ტენდენცია კვიპროსში	38
გრაფიკი N3. ბიზნეს სესხების საპროცენტო განაკვეთების ცვლილების ტენდენცია აზერბაიჯანში	41

აბსტრაქტი

საქართველოს საბანკო სისტემა და მისი როლი ქვეყნის ეკონომიკაში ერთ-ერთ მნიშვნელოვან საკითხს წარმოადგენს. მიუხედავად იმისა, რომ ბაზარზე კომერციული ბანკების რაოდენობა 16-ს შეადგენს, რაც არცთუ ისე ბევრია, უნდა აღინიშნოს, რომ მათგან მხოლოდ ორი ბანკი იკავებს დომინანტ პოზიციებს, რომელთა გავლენა ქართულ ეკონომიკაზე დღითიდღე იზრდება. მათ უკვე აღარ აკმაყოფილებთ მხოლოდ საბანკო საქმიანობის წარმოება და ცდილობენ ფეხი მოიკიდონ არასაბანკო, არაპროფილურ სექტორებში. შედეგად, იქმნება არაჯანსაღი კონკურენტული გარემო მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარებისთვის, რაც თავის მხრივ უარყოფით გავლენას ახდეს საბაზრო ეკონომიკის განვითარებაზე. ნაშრომის მიზანს წარმოადგენს რეალურად შევაფასოთ კომერციული ბანკების როლი და გავლენა საქართველოს ეკონომიკაზე და გავაანალიზოთ თუ რა შედეგებს მოიტანს გრძელვადიან პერიოდში ამ სექტორის ასეთი მკვეთრი გამსხვილება.

მიუხედავად რიგი პოზიტიური ცვლილებებისა, რომელიც ბოლო ათწლეულში განხორციელდა საბანკო სექტორში, გარკვეული პრობლემები მაინც არსებობს, რაც კომერციული ბანკების მხრიდან არაპროფილური ბიზნესის წარმოებას უკავშირდება. ჩვენს მიერ ჩატარებული კვლევის შედეგად დადგინდა, რომ კომერციულ ბანკებს არაპროფილური ბიზნესით საქმიანობა მხოლოდ ქაღალდზე აქვთ აკრძალული, რაც მათ საშუალებას აძლევთ ჰოლდინგების საშუალებით აწარმოონ და მართონ არასაბანკო ბიზნესები.

კვლევის შედეგად დადგინდა, რომ ხელოვნურად არის წარმოქმნილი პრობლემები ბიზნეს სესხების გაცემაზე, კერძოდ, მცირე და საშუალო ბიზნესის წარმომადგენლებისთვის რთულია ბიზნეს სესხის აღება მისაღები პირობებით, რაც მათ ურთულეობთ ბიზნეს საქმიანობის გაგრძელებას არათანაბარ კონკურენტულ გარემოში. აღნიშნული საკითხის შესაფასებლად ნაშრომში განხილულია კვიპროსის, შვეიცარიის და აზერბაიჯანის მაგალითები, რომლის საფუძველზე შესაძლებელი იქნება მათი გამოცდილების გაზიარება და საჭიროების შემთხვევაში ქართულ რეალობაში გადმოტანა. მიღებული ინფორმაციის საფუძველზე თვალსაჩინო გახდა,

რომ ქვეყანის ეკონომიკა დგას საბანკო სფეროზე. საჭიროა, რიგი ღონისძიებების გატარება შესაბამისი ორგანოების მხრიდან კომერციულ ბანკებთან მიმართებაში, რის შედეგადაც ბაზარზე შეიქმნება კონკურენტული და არამონოპოლიური გარემო, საშუალო და მცირე ბიზნესი შეძლებს წინსვლას, რაც საბოლოო ჯამში ქვეყანას მისცემს შესაძლებლობას განავითაროს საბაზრო ეკონომიკა.

ძირითადი საძიებო სიტყვები: კომერციული ბანკი, არაპროფილური ბიზნესი, არაჯანსაღი კონკურენცია, ბიზნეს სესხები.

Abstract

Georgian Banking system and its role is one of the most important issue in the country's economy. Despite the fact, that the total number of commercial banks in the market is only 16, it should be mentioned, that only 2 commercial banks have leading positions in the banking industry and their influence gradually increases on the Georgian economy. They are not satisfied with banking activity and try to involve in non-banking industry. As a result, small and medium businesses find themselves in an unfair competitive environment, which causes negative effect on market economy development.

The aim of this report is to evaluate the role and influence of commercial banks on the Georgian Economy and analyze the results on strengthening this sector during the long run. Despite the positive changes, which have been implemented during last decades in banking sector, some problems still exist, concerning non-banking activities, performed by commercial banks. According to our research, non-banking activity is prohibited for commercial banks only by the paper, which gives them ability to operate in secondary industry through holdings. The research shows, that there are some artificial problems for issuing business loans, in particular, small and medium business operators find it very complicated to take a loan with acceptable conditions, which makes it difficult for them to continue their business activity in unfair business environment.

For evaluating this case, we have reviewed the examples of Cyprus, Switzerland and Azerbaijan, on based of which, it is possible to share their experience and in case of necessity, accept it for the Georgian Reality. According to received information, it should be mentioned, that Country's economy highly depends on banking sector. Relevant bodies need to conduct different activities towards commercial banks, which, as a result, will cause competitive and non-monopolistic environment, faster development of small and medium businesses and country's market economy growth.

Basic terms: Commercial bank, non-banking sector, unfair competitive environment, business loans.